

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

07

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

יבחר יהוה אתה וביתך: לא וכי
 יהיה בו מום פסח או עזר כל
 מום רע לא תזבחנו ליהוה
 אלהיך: כב בשעריך תאכלנו
 הטמא והטהור יחדו בצבי
 וכאיר: כג רק ארדמו לא
 תאכר עליהן תשפכו
 במים: פ
 מו ח שמור את חדש האביב

ועשית

דען דער עויגע ערוואהלען
 ווירד: הוא אונד דינע הויף
 לייט: (כא) ווען עו איינען
 לייכזפעהלער האט, איזט
 לאם אדער בלינד אדער האט
 זאנזט איינען באוען פעהל:
 זא זאללזט דוה עז ניכט
 דעם עוינען דינעם גאטטע
 אפפערן: (כב) זאנדערן אין
 דינען טהארען פערצעהרען:
 דער אונרינע מיט דעם ריינען
 צוזאממען, וויא אין רעה
 אונד הירש: (כג) יעדאך ויין
 בלוט דארפוט דוה ניכט
 עסען: זאנדערן מוסט עו
 אויף דוה ערדע גיסען,
 וויא וואסער:

מו (ח) גים דען אערענמאנאט אין אלט, דאס

תרגום אונקלוס

רש"י

וי את ואגש ביתך: (כא) וארייתו
 ביה מוטא חזיר או עזר כל מום
 ביש לא תקסניה קדםי אלקה:
 (כב) בקרוך תכלניה טסאבא ודכיא
 פחדא בבשר טכיא ואילא: (כג) לחוד
 ית דמיה לא תיכול ער-ארעא
 תשרגיה כמא:

מו (ח) שר יתירחא דאביבא
 ותעבר

היום ויום אחד משנה אחרת למד שנאכל לשני
 ימים ולילה אחד: (כא) מום כלכ: פסח
 ועזר פרט: כל מום רע חזר וכלל מה
 הפרט מפורט מום הנלוו ואינו חוזר אף כל
 מום שנלוו ואינו חוזר: (כב) רק את דמו לא
 תאכל: שלא תאמר הואיל וכולו היתר הנא
 מכלל חיסור הוא שהרי קדש וכשחט בחות
 דמיו וכאכל יכיל יהא אף הדם מותר תלמוד
 לומר רק את דמו לא תאכל:

מו (א) שמור את חדש האביב. מקודם
 בואו שמור שיהא ראוי לאביב להקריב
 בו

באור

(כא) כל מום רע, מום אחר מהמומים הנזכרים: (כב) בשעריך האכלנו, יא הכהן
 יאכלנו חין למקדש, ויא אחר שיש בו מום הוא לישראל, וזה רחוק בעיני (הראב"ע) ולא
 ידעתי מדוע הרחיק האמת, שהרי בכור בעל מום נאכל לזרים ע"י פדיון: וכן מה שאמר על
 הככור שיאכל במקדש, ועל הפסח שיאכל במקדש ולא חן משכו, הם דגרים שאין להם
 שער: הטמא והטהור יחדו, יאכלו:

מו (א) שמור את חדש האביב, קרא שם למדש הראשון בלה"ק, בעבור שזרוב השנים
 יהי בו האביב: כי שמות הקדשים ניסן סיון גם כאלו ענת אדר, הנזכרים במקרא,
 אינם לה"ק, ומכאן זו ואיתנים וכול: ורז"ל אמרו שמור את חדש האביב הסתכל קודם בואו
 שיהי ראוי לאביב, להקריב בו מנחת עומר, ואם לאו עבר השנה: וזכור הפסח ולא זכור
 יום

וַעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
 בַּחֹדֶשׁ הָאֶבִיב הֲוֹצִיאֲךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לַיְלָה: וְזָבַחְתָּ
 פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשֹׁכֵן
 שְׂמוֹ שֵׁם: לֹא־תֹאכְלֶה עָלָיו
 חֲמִיץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכְלֶה עָלָיו
 מִצֹּרֵת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזֹן
 יֵצְאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן

דאס דוא אין דעמוועלבן דעם
 עוויגען דיינעם גאטטע צו
 עהרען, דאז פסח פערריכט
 טעוט: דען אים אָערעך
 מאַנאַט האַט דיק דער עוויגע
 דיין גאטט אין איינער נאַכט
 אויז מצרים ענטלאַסען:
 (ג) צום פֿעזטע פסח שלאַכט
 טעוט דוא דעם עוויגען צו
 עהרען: אן דעם אָרטע,
 דען ער ערוואַהלען ווירד
 זיינען נאַמען דאָזעלכזט רעזי
 דירען צו לאַסען, פֿערשידנע
 אָפּפֿער פֿאַם קליינען פֿיר
 אָדער רינדפֿיה: (ג) דאַכייא
 זאַללוט דוא ניכטו געזיירטען

תזכר

עסען, זיבען טאָגע זאַללוט דוא לויטער אונגעווי־ארטען בראַך דען עלענדו,
 עסען: דען דוא ביזט מיט איילפֿערטיגקייט אויז מצרים געגאַנגען, דאַמיט

תרגום אונקלוס

רש"י

ותעבד פסחא קדם יי אלהך ארי
 כירחא דאביבא אפקד יי אלהך
 מטצרים ועבד לך גסין בליליא:
 (ג) ותכום פסחא קדם יי אלהך טון
 בני עגא ונקסת קודשיא טון תורי
 באתרא דיי תרעי יי ראשראה שכןתייה
 תטון: (ג) לא תכול עלוהי חטיע
 שבעא יזמין תכור עלוהי פטיר לחים
 עני ארי ככהילו נפקתא טארעא
 דמצרים בריל דתרכר

זאת מנחת העומר ואם לאו עבר את השנה:
 מוצרים לילה: והלא ביום יצאו שנה' מחרת
 הפסח יצאו בני ישראל וגו' (נפרשת מכעי)
 אלא לפי שבליילה נתן להם פרעה רשות לכאת
 שנאמר ויקרא למשה ולאהרן לילה וגומר:
 (ב) חבסת פסח לה' אלהיך כאן: שנאמר מן
 הכנשים ומן העוים תקחו: ובקר תזבח
 לתניגה שאם כונו על הפסח חבורה מרובה
 מביאים עמו חניגה כדי שיהא כאל על
 השנע: ועוד למדו רבותי דברים הרבה
 מפסוק זה: (ג) לחם עוני: לחם שזכיר
 את העוני שנתעט במכרים: כי בחפזו יכאת
 ולא הספיק בנק להחמין חיה יהי' לך לזכרון:
 וחפזו לא שלך הי' אלא של מצרים שכן הוא
 אומר

באור

יום עשיית הפסח, וכן בשאר המועדים לא יבאר הלכתם ודינם אבל יקצר בטולם, כי כבר
 מנות הרגלים מוזכרות: (מדברי הרמב"ן): לילה, הוציחך מתחת רשות פרעה, כי
 מוזכרת הפסח יצאו, אלא שבליילה נתן להם פרעה רשות לכאת, שנא' ויקרא למשה ולאהרן
 לילה (שמו' י"ב ל'): (ב) פסח, חג הפסח, וכן הוא בתרגום אשכנזי, כי לא יתכן להיות
 פסח מוש, לפי שיאמר את"כ ובקר, ופסח אינו בא אלא מן הכנשים או מן העוים, כן הוה
 חג הפסח, והטעם כאן לקרבן פסח, ובקר זבח לתניגה ולשלימים: (ג) לא תאכל עליו
 חמץ, שלא ימנא חמץ נעת שחיתת הפסח (הראב"ע): והוא נשעת ר' יהודה, דאמר חמץ
 לפני

תרגום אשכנזי

ראה מז

תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְלֹא־
יִרְאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל־גְּבֻלְךָ
שֶׁבַע־עֶרְתַּיִם וְרֵאֵי־יַלְדֵי מִן־
הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְב־בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן לַבֶּקֶר: הֲלֹא תֹכֵל
לִזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
אֲשֶׁר־יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ:

דאמיט דוא אליא צייט דיינען
לעבענן דין דען טאגן עראינע
בערוט, דא דוא אויך מצרים
געגאנגען ביזט: (ד) זיבען
טאגע זאלל אין אללען דיינען
גראנגען קיין זוארטייג גע-
זעהען ווערדען: אויך זאלל
פאן דעם פלוישע, דאז דוא
אם אבענד דען ערוטען טאגן
אפפערט, ניכטן איבער-
נאכט ביז אם מארגען בלוי-
בען: (ה) דוא דארפוט אבער
דאז פסחאפפער ניכט אין
אירגענד איינעם דער טהא-
רען פערריכטען: דא דער עוויגע דין גאטט דיר איינגיבט:

רען פערריכטען: דא דער עוויגע דין גאטט דיר איינגיבט: זאנדערן

תרגום אונקלוס

רש"י

דִּתְדַכֵּר יַת־יוֹם מִפְּקֻדַּי מֵאֶרְעָא
דְּמִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (ד) וְלֹא־
יִתְחַזֵּי לְךָ חֲמִיר בְּכָל־תְּחֻמְךָ שֶׁבָקְעָא
יְזַמִּין וְקֵאִיבִית מִן בְּשָׂרָא דִּי תְבוּס
בְּרִמְשָׂא בִּיזְמָא קְדָטָאָה לְצַפְרָא:
(ה) לִית לְךָ רִשׁוֹ קְטַבִּים יַת פֶּסְחָא
בְּחֻדָּא מְקִירָא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לְךָ:
אלהן

אומר ותחזק מצרים על העם וגו': למען
תזכור על ידי אכילת הפסח והמנה את
יום צאתך: (ד) ולא ילך מן הבשר אשר תזבח
בערב ביום הראשון לבקר. אזכרה למותיר
בפסח דורות לפי שלא נאמר אלא בפסח
מצרים ביום ראשון האמור כאן הוא ארבעה
עשר בניסן כמה דאת אמר אך ביום הראשון
תשניתי שאור מנתיכם ולפי שנסתלק הכתוב
מענינו של פסח והתחיל לדבר בשקוץ שבעת
ימים כגון שבעת ימים מנחות תאכלו ולא יראה
לך שאור בכל גבולך הוצרך לפר' באי זו זביחה
הוא

באור

לפני זמנו דאורייתא בל"ת, והוציאו ממלת עליו, שהוא סובר דקאי על שחטת הפסח, וכן
פסק הרמב"ם ז"ל: והרמב"ן פסק כר' שמעון דאמר בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר
עליו, ודרים ליה מדכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מנחת, שאין אסור
החמץ אלא בזמן אכילת המנחה, ולדידיה מלת עליו שבה על אכילת הפסח: וכן איתא בירושלמי
בהד"ו שזוה נחלקו ר"י ור"ש, וכ"כ הרמב"ן בפירושו התורה, כי לא הזכיר בפרשה זאת יום
ארבעה עשר ושחטת הפסח כלל, אבל הזכיר עשיית הפסח בלילה, כלומר אכילתו ואכילת
המנחה עליו: והטעם כי שחטת הפסח והקרבתו בארבעה עשר היא מנחת הקרבנות והזכיר
אותה בתורת הקרבנות ולא התורה כאן: וכן הוא בתרגום אשכנזי: לחם עני, לזכרון
העובי והשעבוד, ומנחת לזכרון הגאולה הנמנהרת והרטעם כי בספון יצאת וגו': כל ימי
חייך, בכל שנה ושנה: (ד) אשר חזבה בערב, כבר הזכרנו במקום אחר שאין מלת זביחה
במקרא על השחיטה לבדה, כי אם על עשיית הזבח, שהיא שחטת השלמים והקרבתם
ואכילתם, ומעתה יאמר שלא ילך מבשר הפסח, שעשה זבח בערב של יום הראשון של חג,
שהוא ליל י"ד, עד הבקר של יום ט"ו: וכן גם תזבח את הפסח בערב כבוד השמש, השעור
תעשה

וְכִי אִם-אֶרְהֶמְקוֹם אֲשֶׁר-
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁבְן שְׁמוֹ
 שֵׁם תִּזְבַּח אֶת-הַפֶּסַח בְּעֶרְב
 כְּבוֹד הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צִיְאֹתֶיךָ
 מִמִּצְרַיִם: ז וּבְשִׁלַּח וְאָכְלָתָה
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בּוֹ וּפְגִירָתָהּ בַּבֶּקֶר וְהִזְלִיכָתָה
 לְאֹהֲלֶיךָ: ח שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל

(ו) זאנדרען און דעם אָרטע ,
 דען דער עוויגע דיין גאָטט
 ערוואָהלען ווירד , זיינען
 נאָמען רעזידירען צו לאַסען ,
 דאָרט זאָללזט דוא דאָ פּסח=
 אָפּפֿער דאָרטען , דען
 אָבענד: ז בייא זאָננענאונטער=
 גאָנג , אום דיא צייט דאָ דוא
 אויז מצרים ענטלאַסען וואָר=
 דען : (ז) דוא זאָללזט ען
 נעמליך גאָהר מאַכען אונד
 פֿערצעהרען און דעם אָרטע ,
 דען דער עוויגע דיין גאָטט
 ערוואָהלען ווירד : דען
 מאַרגענז דרויף קאָנזט דוא דיק ווענדען , אונד נאָך הויזע רייזען : (ח) נאָכדעם דוא
 זעבֿו טאָגע
 אונגעוויירטען

מצות

רש"י

תרגום אונקלוס

(ו) אֱלֹהֵן לְאֹתְרָא דִּי-יִתְרֵעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ
 לְאִשְׁרָאָה שְׁכֵנְתִּיהָ תִּמְנֵן תַּבּוֹס יִתְרֵ
 פֶּסַחָא בְּרִמְשָׁא בְּמַעַל שְׁמִשָּׁא זְמַן
 טַפְקָה מִמִּצְרַיִם : (ז) וְהַתְּבַשֵּׁל וְתִכּוֹל
 בְּאֹתְרָא דִּי יִתְרֵעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּיהּ וְתִתְפַּגֵּי
 בְּצַפְרָא וְתִתְקֶה לְמִשְׁכְּנֶךָ : (ח) שֵׁשֶׁת יָמִים
 יִמְיֵן תִּיכּוֹר
 פטירה

הוא מזהיר שאם כתב ולא ילין מן הבשר אשר
 תזבח בערב לבקר הייתי אומר שלמים
 הכשחים כל שבעה כולן בכל תותירו ואיך
 כאכלין אלא ליום ולילה לכך כתב בערב ביום
 הראשון. דבר אחר בחגיגת ארבע עשר הכתו'
 מדבר ולמד עליה שאכלת לשני ימים והראשון
 האמור כאן ביום טוב הראשון הכתוב מדבר
 וכן משמעות המקרא בשר חגיגה אשר תזבח
 בערב לא ילין ביום הראשון עד בקרו של שני
 אבל כאכל' היא בארבעה עשר ובחמשה עשר
 וכך היא שנויה במסכת פסחים : (ו) בערב כבא השמש מועד צאתך ממצרים . הרי שלשה
 זמנים חלוקים בערב משש שעות ולמעלה וזכחו וכבא השמש תאכלנו ומועד צאתך אתה
 שורפהו כלום' נעשה נותר ויבא לבית השרפה : (ז) ובשלת' זהו כלי אש שאף הוא קרוי בשול :
 ופנית בבקר . לבקרו של שני מלמד שטעון ליכה ליל של מוצאי י"ט : (ח) שש ימים
 תאכל

באור

תעשה זבח הפסח , וקאי על אכילתו שהיא בלילה , כמו שהוא מוצא והולך ובשלת ואכלת :
 כן מתורגם בל"א : (ו) מועד צאתך ממצרים , שב אל פסח , כי מועד חדש האביב יבאו
 ממצרים , ואיכנו דבק עם כבוא השמש , (הראב"ע) . והוא סותר להכח הטעם , כי הוא
 דבק בטעם עם כבוא השמש , ומלת בערב מובדלת באתנח : וכפי מ"ש אין צריך לזה , כי
 זמן אכילת פסח בלילה , והלילה ההוא יבאו ממצרים , כמו שאמר הוציאת ה' אלהיך לילה :
 ועל הדרך הזה מתורגם בל"א : ותרגום צאתך (ענטלאסן ווארדן) , כמו הוציאת הכתוב
 למעלה , והכוונה על הרשות שנתן להם ללכת בלילה : (ז) ובשלת , באש (כלי) . כמו
 ויבשלו את הפסח באש (ד"ה ב' ל"ה י"ג) , והזכיר ובשלת שלא יאכלנו ח' (הראב"ע) :
 ופנית בבקר והלכת לאהליך , אין הכוונה שילך ביום הקודש אל ביתו וארצו דוקא , כמו
 שאמר הראב"ע בשם המכתישים , כי אם שיפסה מירושלים ללכת לאהלו , באשר הוא , אם
 היא

מִצֹּת וּבָיִים הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת
לִיהוּה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה
מִלְאכָה: ס ט שְׁבַע שָׁבַע
הַסֵּפֶר לֶךְ מִתְחַל חֲרָמֵשׁ
בְּקִמָּה תִחַל לְסֵפֶר שְׁבַע
שְׁבָעוֹת: י וְעֲשִׂית חֵג שְׁבָעוֹת
לִיהוּה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יִדְךָ

אשר

עוויגען דיינעם גאטטע צו עהרען דאז וואָכענפֿעזט פֿיארן, אונד נאך מאַסנאַבע מיט דעז פֿערמאָגענו:

אונגעווייארטען בראָד גע-
געסען: פֿיארזט דוא צום
כעשלוסע דען זיבענטען טאָג,
דעם עוויגען דיינעם גאָטטע
צו עהרען, אונד דאָרפֿוט
קיינע אַרבייט פֿערריכטען:
(ט) זיבען וואָכען זאָלזט דוא
צאָהלען, אונד צוואַר פֿאָן
דעם טאָגע אָן, דאָ צוערוזט
דיא זיכעל אָן דיא זאָט גע-
בראַכט ווירד, פֿאַנגוט דוא
אָן זיבען וואָכען צו צאָהלען:
(י) אַלודען זאָלזט דוא, דעם

תרגום אונקלוס

ר ש י

פֿטִירָא וּבִיזְמָא שְׁבִיעָא בְּנִישׁ קֶדֶם
יִי אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבִיד עֲבִידָא:
(ט) שְׁבַעָא שְׁבִיעִין תִּמְנִי לֶךְ מִשְׁרִיֹּת
מִגְלָא בְּחֶצְרֵי עֻטְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׂרִי
לְמִטְנֵי שְׁבַעָא שְׁבִיעִין: (י) וְתַעֲבִד
חֵגָא דְשְׁבִיעָא קֶדֶם יִי אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת
נִדְבַת יִדְךָ

די

תאכל מנות. ובמקום אחר הוא אומר שבעת
ימים שבעה מן היסן וששה מן החדש ד"ח למד
על חכילת מנה שבשביעי שאינה חובה. מכאן
אתה למד לששת הימי' שהרי שביעי בכלל היה
ויכח מן הכלל ללמד שאין חכילת מנה בו
חובה חלף רשות ולא ללמד על עמנו יכח אלא
ללמד על הכלל כולו יכח מה שביעי רשות אף
כולם רשות חוץ מלילה הראשון שהכתוב קבעו
חובה שאמר בערב תאכלו מנות: עצרת לה'
אלהיך עבור עמך מן המלאכה. דבר אחר

כטופי' של מאכל ומשתה לשון בעברה נא אותך
משנכר העומר שהוא ראשית הקביר: (י) מסת נדבת ידך. די נדבת ידך הכל לפי
הנרכה

באור

הוא קרוב יגיע לשם ב"ט, ואם לא, על כל פנים הלך מול אהלו ב"ט, ומשם ילך לארצו
בחול, והעקר שאינו צריך להתעכב בירושלים כל ימי הפסח: (ח) ששח ימים, אמרו
הקדמונים מהחל חרמש (שהוא יום שני לפסח והנה הם שבעה), ויתכן להיות כי וביום
השביעי דבק עם ששת ימים (ששת ימים תאכל מנחת וגם ביום השביעי), והבדילו מפאה אל
פאה אחרת להזהיר לא תעשה מלאכה (כלומר וביום השביעי דבק לפניו ולאחריו).
(הראב"ע): ולפי דעת המתרגם האשכנזי שעור הכתוב כך הוא, אחר שתאכל מנות ששת
ימים תעשה עוד עצרת ביום השביעי: עצרת, עבור עמך מן המלאכה, דבר אחר לשון
כטופיא של מאכל ומשתה, לשון בעברה נא אותך, (רש"י), וכן ת"א: אבל המעיין בבאורי
על ועבר את השמים (לעיל י"ח י"ו) יראה שאין פי' בעברה נא מעיין כטופיא וחברה, אבל
כל לשון עבר הוא בערה ומניעה שלא יכח דבר מה שקו מוגדרו ומגבילו, מעיין זה תרגמו
כאן המתרגם האשכנזי, שיום השביעי הוא עובר וסוגר את כל ימי החג, כלומר שעם יום
השביעי יכלי ימי החג ונא יהו עוד: לא תעשה מלאכה, ולא אמר כל מלאכה, והטעם
מלכת עבודה, ובמקום שאמר כל מלאכה, אם כתוב אך דבר אשר יאכל לכל נפש וגו':
מהחל

אשר תתן כאשר יברכה יהוה
 אלהיך: יי ושמהת לפני יהוה
 אלהיך אתה ובנה וברכה
 ועבדה ואמתך והלוי אשר
 בשעריך והגר והיתום
 והאלמנה אשר בקרבך במקום
 אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן
 שמו שם: יי וזכרת כיעבד
 היית במצרים ושמרת ועשית
 את החקים האלה: פ
 יג חג הסוכת תעשה קדש שבעת
 ימים

מיט וועלכעם דיק דער עוויגע
 דיין גאטט זעגנען ווירד, איינע
 פרייאווילליגע גאבע ברינגען,
 (יא) אונד פאר דעם עוויגען
 דינעם גאטטע פראהליך זיין:
 דוא, דיין זאָהן אונד דינע
 טאָכטער: דיין קנעכט אונד
 דינע מאַגד, וויא אויך דער
 לוי, דער אין דינען טהאָרען
 איזט, אונד דער פֿרעמדע,
 וואַזע אונד וויטווע, דיא
 בייא דיר זינד: אן דעם
 אָרטע, דען דער עוויגע דיין
 גאטט ערוואָהלען ווירד,
 זיינען גאמען רעוידירען צו
 לאַסען: (יב) בעדענקע דאָס
 דוא אין מצרים קנעכט גע
 וועזען ביזט: אונד האַלטע
 זאָרגפֿאָלטיג אַללע דיזע גע-
 זעטצע: (יג) דאָז פֿעזט דער
 ווען

לויבערהיטטען זאללזט דוא זיבען טאָגע פֿיארן:

תרגום אונקלוס

רשי

די תתן פמא די יברכה יי אלהיך:
 (יא) ותחדי קדם יי אלהיך את וברך
 וברתך ועבדך ואמתך וליואה די
 בקרבך וגיורא ויתמא וארמלתא
 דכינך באתרא די יתדעי יי אלהיך
 לאשראה שכנתיה תמן: (יב) ותדבר
 אריעבךא הויתא במצרים ותטר ותעבר ותקמיא האלין: חגא

הנרכ' הבא שלמי שמחה וקדש קרואי לאכול:
 (יא) לוי גר יתום ואלמנה: ארבע שלי כנגד
 ארבע שלך כנגד ובתך ועבדך ואמתך אם אתה
 משמח את שלי אכי משמח את שלך: (יב) וזכרת
 כי עבד היית וגו' על מנת כן פדיתך שתשמור
 ותעשה החקים האלה: (יג) באספך בזמן
 האסיף שאתה מכניס לבית פירות הקיץ ד"א
 באספך

באור

(ט) מהחל חרמש בקטה, כתרגומו, כי העומר נקרא ראשית קנירכס (הרש"ס), וכן
 הוא בספרי ובמנחות (ע"א): (י) מסח, דגשת הסמך להתבלע הט"ן, והמלה מגזרת נס,
 כטעם הרמות יד, (הראב"ע): ואולם רש"י והרש"ס פתרו לפי ענינו מסח, די, וכן הוא
 בתרגום אשכנזי: (יב) וזכרת כי עבד היית, דבק עם עבדך ואמתך (שנפסוק ושמת),
 (הראב"ע): והרמב"ן כתב והנכון שהוא כפשיטו שתלמוד החקים האלה אשר נזכ הארון
 הפוך מניית עבדים, וכן נזכיר בקדוש היום הזה זכר ליניאת מנרים ע"כ: (יג) באספך
 מגרנדך

ווען דוא אויז דיינער טעננע
אונד אויז דיינער קעלטער
איינגעזאממעלט דאזען
ווירט : (יד) אן דיינעם
פעזטע זאללזט דוא פראהליך
זיין : דוא, דיין זאָהן, דיינע
טאָכטער, דיין קנעכט,
דיינע מאַגד, וויא אויך דער
לוי, וואַזע אונד וויטווע, דיא
אין דיינען טראָרען זינד :
(טו) זיבען טאָגע זאללזט דוא
דעם עוויגען דיינעם גאָטטע
צו עהרען, אן דעם אָרטע,
דען ער ערוואָהלען ווירד,
פֿיארן : דען דער עוויגע דיין
גאָטט ווירד דיך זעגען אין
דעם איינקאָממען דיינער
לאַנדפֿריכטע אונד אין
אַללער אַרבייט דיינער
דאָנער, אָ דאָס דוא דיך
ווירט דעם פֿערגניגען איבר-

ימים באַספֿך מגרנך ומיקבֿך :
ושמחת בחגך אתה ובנה
ובהך ועבדך ואמתך ודולוי
והגר והיתום והאלמנה אשר
בשעריך : טו שבעת ימים תחג
ליהוה אלהיך במקום אשר
יבחר יהוה כי יברכך יהוה
אלהיך בכל תבואתך ובכל
מעשה ידיך והיית אך שמח :
טז שלוש פעמים בשנה יראה
כר זכורך את פני יהוה
אלהיך במקום אשר יבחר

באג
לאַסען קאָננען : (טו) דרייא טאל אים יאהרע זאלל אַללעו מאַגליכע בייא דיר פֿאַר
דעם עוויגען דיינעם גאָטטע ערשיינען, אן דעם אָרטע, דען ער ערוואָהלען ווירד,
נעמליך

רש"י

תרגום אונקלוס

באספך מגרנך ומיקבך למד שמסכין את
הסכה כפסולת גורן ויקב : (טו) והיית אך
שמח לפי פשוטו אין זה לשון כח אלא לשון
הכעקה ולפי תלמודו למדו מכאן לרבות לילי
יום טוב האחרון לשמחה : (טו) ולא יראה את
פני ה' ריקס אלא הבא עולות ראיה ושלמי
תמיד

(ט) חגא דמטליא תעבד לך שבועא
יומין במכנישא מאדנך ומטעצרתך :
(יד) ותחדי בחגך את וקרך וברתך
ועבדך ואמתך ולינא וגירא ויתמא
וארמלתא די בקרנך : (טו) שבועא
יומין תחוג קדם יי אלהך באַתרא די-

יתרעי יי ארי וקרבינך יי אלהך בכל עלותך ובכל עזובי ידך ותהי ברם
תדי : (טו) תלת זמנין בשנתא יתחזון כל דכונה קדם יי אלהך באַתרא די
יתרעי

באור

בגורנך, הכה חודש האביב, מהחל חריש בקמה, ובאספך מגרנך ומיקבך, הם זמני הקנים
באמת שיטתו ישראל בכל הטוב אשר מתן ה' ולהודות עליו, וזה טעם עליית הרגל, ולכן
לא הזכיר כאן יום התרועה ויום העשור, וכן דעת הרמב"ן : (טו) כי יברכך, הטעם אלא
ירכו בעיניך ימי החג והבטול מולאכה, כי יברכך ה' אלהיך בשפע רב ואיך נריך לדאוג
וזה

ראה שפטים מז

תרגום אשכנזי פג

בַּחַג הַמִּצּוֹת וּבַחַג הַשִּׁבְעוֹת
וּבַחַג הַסִּבּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת-
פְּנֵי יְהוָה רִיקָם: יִי אִישׁ כַּמִּתְנַת
יָדוֹ כְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
נִתְּוֹלָךָ: ס סדר שפטים
יח שפטים ושטרים תתן לך
בכר שעריך אשר יהוה אלהיך
נתן לך לשבטיך ושפטו את-

נעמליך אם פעוטע דען און
געוויארטען ברודן, אם
וואכענפעוטע, אונד אם
לויברויטטענפעוטע: מאן
זאלל אבער פאר דעם עוויגען
ניכט לעער ערשויגען:
(יז) יעדער נאך זיינער גאבע:
נאך פערדאלטנים דען
זעגענו, דען דער עוויגע דין
גאטט דיר געשענקט דאבען
ווירד:

(יח) ריכטער אונד בעאמטען
נאך דען שטאטמען זאללוט
דוא אין אללע טהארען דער
דאס

שטאדטע ועטצען, דיא דער עוויגע דין גאטט דיר געבען ווירד:

תרגום אונקלוס

רש"י

בַּחַג דְּפִשְׁרֵיָא וּבַחַג דְּשִׁבְעֵיָא
וּבַחַג דְּמִטְלֵיָא וְלֹא יִתְחַוּוּ קַדְמֵי יְיָ
רִיקָנִין: (יז) גְּבַר כַּמִּתְנַת יְדֵיהּ כְּבִרְכַתָּא
דְּיְיָ אֱלֹהֵי דִי יְהִיב לָךְ:
(יח) דִּינִין וּפִרְעָנִין תַּמְנֵי לָךְ בְּכָל
קַרְנֵי דִי יְיָ אֱלֹהֵי יְהִיב
לָךְ לְשִׁבְטֵךָ וִירְגִנֵּי יַת עַמָּא

מניגה: (יז) איש כמתנת ידו
אוכלין הרבה וככסיס מרובין יביא עולות
מרובות ושלמים מרובים:
(יח) שופטים ושטרים שופטים
דיינין הסוקין את
הדין: ושטרים הדדין את העם אחר
מנות שמכין וכופין במקל וברצועה עד
שיקבל עליו את דין השופט: בכל שעריך
בכל עיר ועיר: לשבטיך מוסב על תתן לך
שופטים ושטרים תתן לך לשבטיך בכל שעריך
אשר ה' אלהיך נתן לך מלמד שמושיבין
דיינין

באור

זהו והיית אך שמח, לא תהיה כי אם שמח, שלא יתערב שום דאגה ועצבות בשמחתך,
ולזה כוון המתרגם האשכנזי: (טז) את פני ה', כמו לפני, ויתכן שהוא כמו עם, כי גם
פני הכבוד הם הראים, כמו שאמר במקום אחר, ולא יראו פני ריקס (שמות ל"ד כ'):
(יז) איש כמתנת ידו, מוסב על יראה, והטעם שיביא כפי הזכרה, לא שיתן כל אשר לו
וינטרך הוא לבריות, כאמר פתאי האומות: ורז"ל אמרו המבזבז איבזבו יותר מקומם (רע"ס):
(יח) שפטים ושטרים, השופטים יפסקו הדין והשטרים יכריחו הנעלי דיינין לסוד אל
משמעת השופטים: בכל שעריך, באר בכלן שישינו השופטים
בכל עריהם כאשר יתן להם השם את הארץ, כי בחובה לארץ אינם חייבים למנות להם ב"ד
אבל כאשר יבעק המועות יעמדו עליו הראים לשפט ובמשפטיהם ישפטוהו או יעלה לארץ ושם
ישפטוהו במקום המשפט, ובזמן הזה לאחר שנטלה הסמיכה, כיון שכל המשפטים בעלים
מן התורה דכתיב לפנים ולא לפני הדיוטות, ואין הדיוטות אהן, ואין דיינין בחיבה לארץ
אלא תקנה שלוחותיהו עבדין, אין אנו חייבים במנות מנוי השופטים מן התורה כלל
(הרמב"ן): לשבטיך, בכל שער שנט ושנט, ושופט השנט הוא ראש לכל נתי דיינים של

הָעַם מִשְׁפַּט צְדָק: יט לֹא־תִמָּה
 מִשְׁפַּט לֹא תִכִּיר פָּנִים וְלֹא־
 תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶר עֵינַי
 הַכֹּהֲמִים וַיִּסְלַף דְּבַרִי צְדִיקִים:
 כ צְדָק צְדָק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה
 וַיִּרְשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֶלְהֶיךָ נָתַן לָךְ: ס כֹּא לֹא־
 תִטֵּע לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל־עֵץ אֲצִל
 מִזֶּבַח יְהוָה אֶל־הֶיךָ יִשְׂרָאֵל

תעשה

(כא) רוא זאללזט ביא דעם אלטארע דעו עוויגען דינעו גאטטעו, דעו

דאס זיין דאז פאלק נאך
 דער גערעכטיגקייט ריכטען:
 (יט) דוא זאללזט דאז רעכט
 ניכט בייגען, קיין אנווערען
 דער פערזאן אכטען: אונד
 קיינע בעשטעכונג אננעהמען
 דען דיא בעשטעכונג מאכט
 וויזע לייטע בלינד, אונד
 פערקערט דיא ווארטע
 דער גערעכטען: (כ) גערעכ־
 טיגקייט, גערעכטיגקייט
 זאללזט דוא נאכטראכטען:
 זא ווירד ען דיר וואהלגען,
 אונד דוא ווירזט דאז לאנד
 בעהאלטען, דאז דער עוויגע
 דיין גאטט דיר גיבט:

רש"י

תרגום אונקלוס

עמא דין דקשזט: (יט) לא תצלי דין
 לא תשתמדע אפין ולא תקבל
 שוחדא ארי שוחדא מעור עיני חבימין
 ומקלקל פתגמין תריצין: (כ) קושטא
 קושטא חוי רביף גדיל רתחי ותירת
 יתארעא די וי אלקה יחוב לך:
 (כא) לא תצוב לך אשרת כל אילן
 בסער מדבקה ריי אלקה ריי

תעבד

(כא) לא תטע לך אשרה לחייבו עליה משעת נטיעתה על עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה: לא תטע לך אשרה כל

דייכין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר: ושפטו
 את העם וגו'. מנה דייכין מומחין וכדיקים
 לשפט צדק: (יט) לא תטה משפט כמשמעו:
 ולא תכיר פנים חף בשעת הטענות אזורה
 לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה אחד עומד
 ואחד יושב לפי שכרואה שהדיין מכבד את
 סבירו מסתמין טענותיו: ולא תקח שחד
 אפילו לשפט צדק: כי השחד יעור: משקבל
 שחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אלכו
 להפך נוכותו: דברי צדיקים: דברים
 המזדקים משפטי אמת: (כ) צדק צדק
 תרדוף: הלך אחר בית דין יפה: למען
 תחיה וירשת: כדאי הוא מנוי הדייכין
 הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על
 עליה משעת נטיעתה ואפילו לא עבדה עובר

באור

שבטו, ומוונה עליהם, כדרך שסנהדרי גדולה מוונים על כל בתי דוכים שנישאלו. (דעת
 הרמב"ן): (יט) לא תטה משפט, עם כל אחד מהשפטים ידבר. (הראב"ע): ויסלף,
 מעקל ומעוות: צדיקים, בעלי דייכין שהצדק אתם: (כ) למען תחיה וירשה, כדאי הוא
 מנוי הדייכין הכשרין להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן (סנהדרין ל"ב): (כא) אשרה,
 כל אילן הנטוע על פתחי בית אלהים יקרא אשרה: כל עץ, בין אילן מאכל בין אילן סרק,
 ועובר בלאו אפילו נטעה לאשים, כדי להחיות כל הדומה לעץ ממשכת הבאים אל המקום
 הנבחר

שפטים טז יז

תרגום אשכנזי פד

תַּעֲשֶׂה לָךְ: כב) וְלֹא תִקֵּים לָךְ
מִצְבָּה אֲשֶׁר שְׁנֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: ס יז א לֹא תִזְבַּח
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׂוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר
יְהוָה בּוֹ מוֹם כָּל דְּבַר רַע בִּי
תוֹעֵבֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: ס
ב בִּי־מִצְוֵי בְקִרְבְּךָ בְּאֶחָד
שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן

דען דוא ערריכטען ווירוט ,
קיינען רחוק , איבערהויפט
קיינען בוים פֿלֿאָנצען :
(כב) דוא זאללזט דיר אויך
קיינע שטאַנדווילע ערריכ־
טען : דוא דעם עויגען ,
דיינעם גאַטטע פֿערהאַסט
איזט :

יז (א) דוא זאללזט דעם
עויגען דיינעם
גאַטטע צו עדרען , קיינען
אַבען אָדער לאַם שלאָכטען ,
דאַז איינען לייכופֿעהלער ,
אירגענד עטוואַז באַזען , אַן
וויק האַט : דען דיינען איזט דעם עויגען דיינעם גאַטטע איין גרייאל : (ב) ווען אין דען
טהאַרען אירגענד איינער דיינער שטאַדטע , דוא דער עויגע דיינ גאַטט דיר

תרגום אונקלוס

רש"י

תַּעֲבֹד לָךְ: (כב) וְלֹא תִקֵּים לָךְ קִמָּא
דִּי רַחֵק יִי אֱלֹהֶיךָ :
יז (א) לֹא תִבּוֹס קְדָם יִי אֱלֹהֶיךָ תּוֹר
וְאִמֵּר דִּי יְהִי בֵיהּ מוֹטָא כּל טַרְעִים
בִּישׁ אַרְי מִרַחֵק קְדָם יִי אֱלֹהֶיךָ הוּא :
(ב) אַרְי יִשְׁתַּבַּח בִּינְךָ בְּחָדָא מוֹדִיקוֹךָ
דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ

כל עין אצל מוצב ה' אלהיך . אזורה לטועב
אילן ולבונה בית בהר הבית : (כב) ולא תקים
לך מצבה . מוצב אבן אחת להקריב עליה
אפילו לשמים : אשר שאל . מוצב אבנים
ומוצב אדמה כזה לעשות ואת זו שאל כי חק
היתה לכנעניים ואף על פי שהיתה אהובה
לו בנימי האבות עבשו שאלה מאחר שעשויה
אלו חק לע"א :

יז (א) לא תזבח כל דבר רע . אזורה
למוטב בקדשים על ידי דבור רע . ועוד
כדראו בו שאר דרשות בשקטת קדשים :
לעבור

באור

הטבח לעבודת האל : (כב) ולא תקים לך מצבה , לע"א , והעד אשר שאל , רק מצבה
שלא לשם ע"ז איננה אסורה , והעד האמין בפרשת וישלח יעקב , שנאמר ויבן יעקב מצבה
וגו' מוצב אבן (בראש"י ל"ה י"ג) . (הראש"ב ע) : ורש"י כתב אשר שאל , מוצב אבנים ומוצב
אדמה כזה לעשות ואת זו (מוצב אבן אחת) שאל כי חק היתה לכנעניים , ואע"פ שהיתה
אהובה לו בנימי האבות עבשו שאלה מאחר שעשויה לו חק לע"א , וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהזהירנו
מעשות מצבה יתחברו אליה ויכבדוה , אפי' הוסיפה לעבודת הא' ית' , כי כן היו עושין הבונים
מוצב ומשומין עליה ע"א (מוצב י"א) : ויתורן בזה מה שהקשה הרמב"ן ז"ל , מדוע לא נאסר
המוצב , והלא אף במוצבות החזיקו הכנעניים ? שאין הדברים , דומין זה לזה , לפי
שמוצב אשר עליו היו מקריבים ומקטירים , אין המעשה מתועב , כי אם הכוונה לשם ע"א ,
ואם יכוון לשמים , יהיה גם המעשה נרצה , אבל על המצבה הקיימו דיוקא עמיה של ע"א ,
כי זהו לכד תכלית בכין המצבה שלהם , וא"כ המעשה בעצמו שטא ונתעב :

יז (א) כל דבר רע , פי' מוס' (הראש"ב ע) : כי תועבת , דבר מתועב הוא להקריב
לשמי